

Riso-Brussel in de achteruitkijkspiegel

Moreel Verslag 1993

Hieronder presenteren wij het moreel jaarverslag van RISO-Brussel voor het jaar 1993. In 1993 bestond RISO-Brussel 10 jaar en deze gebeurtenis werd op 9 december op een even ernstige als ludieke wijze gevierd. Omdat de stand van zaken van het afgelopen werkjaar ook het resultaat is van krachtlijnen die zich in de voorgaande jaren hebben doorgezet maken we van de gelegenheid gebruik om daar de inleiding aan op te hangen. Het achter ons liggende decennium bezit voldoende reliëf om tegelijk een aantal uitspraken te doen over langetermijnevoluties binnen de organisatie.

10-jaar RISO-Brussel in het perspectief van het grootstadsgebeuren.

We stappen met zevenmijslaarzen doorheen 10 jaar stadsontwikkeling, uiteraard zeer ongenueanceerd want de werkelijkheid zit wel degelijk complexer in mekaar. Niettemin, als we op 10 jaar terugkijken zijn er hier en daar cesuren aan te brengen of hebben wij althans bepaalde jaartallen als cesuren beleefd: 1982, 1985, 1989, 1991. In 1982 bestond het fenomeen van de sociale verdringing ook maar in 1989 hebben we er een colloquium rond georganiseerd. De kloof tussen burger en politiek en de duale samenleving bestaan ook al veel langer dan 24 november '91 ... Dit maar om te zeggen dat iedere periode zijn „hot issues” heeft.

Bij de start in 1984 zaten we in de naschokken van de tewerkstellingskrisis van 1982. De stad waar we tegenaan keken werd gekenmerkt door verwaarlozing van de wijken in de binnenstad ten voordele van de verdere uitbouw van de periferie, een evolutie die reeds in de zestiger jaren was ingezet. Brussel zat bestuurlijk in een patsituatie. Er was slechts in beperkte mate sprake van een eigen beleid, en het waren nationale

„schoonmoeders” die in zware dossiers (o.a. de gewestmateries) de plak zwaaiden. Niettemin waren dringend maatregelen nodig inzake tewerkstelling en tegengaan van stadsverloedering.

Het economisch herstel in de periode 1985-1990 verliep parallel met de opkomst van de „nieuwe stedelijkheid”. De binnenstad werd herontdekt en dat was te zien aan nieuwe speculatie, grootschalige bouwprojecten en een hernieuwde interesse voor de culturele uitstraling van Brussel. Ook de term sociale verdringing maakte opgang. Het werd niet met zoveel woorden gezegd, maar de overheersende trend in beleidsmiddens (vooral maar niet alleen op gemeentelijk vlak) was erop gericht die verdringing te stimuleren als een afdoende remedie tegen de sociale kankers in de binnenstad en als uitweg voor hun financiële crisis. Nieuwe beter gesitueerde bewoners kwamen zich vestigen en de autochtone, veelal kansarme bewoners van vreemde en Belgische origine kwamen steeds meer in de kou te staan al was het maar omdat huurprijzen razendsnel stegen.

Met het eigen beleid rond 1989 – het in werking treden van de Brusselse Hoofdstedelijke raad / executieve en aan Vlaamse kant de gedaanteverandering van NCC naar VGC – mochten we in vele dossiers een stroomversnelling c.q. een inhaaloperatie vaststellen (bv. de ordonnantie op de stedelijke planning en zeer recent: het gewestelijk ontwikkelingsplan). De VGC zag haar bevoegdheden uitgebreid tot welzijn zonder daarvoor direkt veel bijkomende middelen in stelling te kunnen brengen.

In al die jaren schoven onontkoombaar het dossier van de multiculturele samenleving en dat van de (kans-) armoedeproblematiek naar het centrum van de aandacht en versterkten mekaar. Toen het verrottingsproces in deze materie zich in 1991 dusdanig politiek ging vertalen dat het een bedreiging werd voor de traditionele beleidselite kwam het centraal te staan op de beleidsagenda's onder de vorm van

een drieluik: kansarmoede, integratieproblematiek en preventie van en strijd tegen de onveiligheid in de grootsteden. Er kwamen vele extra middelen vrij, minder op grond van serieuze beleidsopties tegen de achtergrond van een lange termijnvisie, wel ad hoc via allerlei fondsen voor projectfinanciering waarbinnen de techniek van de onderaanneming werd geperfectioneerd. Ondertussen worden de eigenlijke agenda's uiteindelijk verder gedikteerd door een diepgaande sociale crisis die met economische middelen wordt uitgevochten. Scharniermoment hier is het jaar 1992 toen zich de contouren aftekenden van wat men nu reeds de „grootste werkstellingscrisis sedert de tweede wereldoorlog” is gaan noemen. We staan op de drempel van een aantal zware bezuinigingsrondes waarmee de staat zich gedeeltelijk wil terugtrekken uit haar (financiële) engagementen t.o.v. de sociale politiek. 1993 was een zwart jaar voor mensen die naar de rand van de verpaupering worden gedreven.

RISO-Brussel werkt als opbouwwerkorganisatie binnen dit grootstadsgebeuren. Ze doet dit met beperkte middelen, die haar enkel toelaten op erg afgebakende terreinen pogingen te ondernemen in de richting van maatschappelijke vernieuwing. En vermits de ideeën vrij zijn kan ze op grond daarvan ook nog haar signaalfunctie waarmaken, in de hoop krachtsverhoudingen enigzins in ander richtingen te doen balanceren. Tot 1985 zagen wij onze inspanningen vooral als een strijd tegen de verder schrijdende verwaarlozing van de binnenstad. Daarna werden onze doelgroepen niet enkel verwaarloosd, ze werden ook lijfelijk naar de marge geduwd. De stress in het werk nam toe. Het gevecht om de verbetering van het bestaan werd overschaduwed door het gevecht om het naakte bestaan zelf.

Ook in 1993 onderging RISO-Brussel de maatschappelijke evoluties en was ze alert voor zover ze in haar projecten en in haar visie op die evoluties reageerde. Signifikant in dit opzicht is de groei die de projecten rond de thematiek veiligheid hebben gekend en de doorgezette trend om het opbouwwerk te structureren binnen de idee van sociale en geïntegreerde wijkontwikkeling.

Herstructurering in uitvoering.

De discussies over en de zoektocht naar een aan de huidige stand van de organisatie meest aangepaste structuur werd in 1993 verdergezet. De algemene beleidsoptie uit het meerjarigenplan 1992-1996 om voorrang te verlenen aan de uitbouw van opbouwwerkgebieden en projecten te zien als onderdelen van programma's die eveneens voor 5 jaar voor die gebieden werden geformuleerd noodzaakte tot een bezinning over de bestaande beslissingsstructuur en meer bepaald over de rol van de projectstuurgroepen in het RISO-beleid.

Meer bepaald ging de aandacht uit naar 3 aspecten:

- het nauwer betrekken van de beheersorganen op het geleverde denkwerk;
- het benoemen van de diverse functies en taken van de RISO-professionelen, dit naar aanleiding van de vraag naar de functie en de positie van teamcoördinatoren (verantwoordelijken voor de teams in de opbouwwerkgebieden);
- de verhouding tussen stuurgroepen en programmagroepen en hun statuut in de vernieuwde beleidsstructuur.

Ondertussen werd de teamvorming in de diverse opbouwwerkgebieden verder uitgebouwd en trad het RISO-overleg ter vervanging van de medewerkersvergadering in werking.

Inzake de inbreng van het wijkniveau in de beslissingsstructuur van RISO-Brussel werden de herstructureringsvoorstellen in belangrijke mate genuanceerd. De organisatie blijft zich dienstbaar opstellen ten overstaan van plaatselijke groepen. Zij blijven het beleid van de organisatie meebepalen en wel via de programmagroepen die per opbouwwerkgebied worden ingesteld. Met deze programmagroepen, die een uitbreiding zijn van de opbouwwerkteams, wordt gegarandeerd dat lokale groepen in het kader van het RISO-beleid, mee besturen in functie van de belangen van het opbouwwerkgebied.

In het verlengde van de herstructurering werd in 1993 opnieuw meer aandacht besteed aan het projectmanagement. Eigenlijk ging het om een herbronning inzake methodiekontwikke-

ling, inzonderheid m.b.t. de doelformulering bij het uitschrijven van projectplannen. Een concrete doelformulering blijkt noodzakelijk wil men het werkvolume van de opbouwwerker beheersbaar houden en wil men achteraf dat werk op haar efficiëntie en effectiviteit kunnen beoordelen. Tevens werd afgesproken om in de toekomst, bij het opstarten van nieuwe projecten, de techniek van de projectvoorbereiding opnieuw te hanteren. Dit alles dient als basis voor een nog op punt te stellen evaluatiesysteem.

Thematische dossiers.

Wonen en leefomgeving.

1993 was een jaar waarin zich op het beleidsvlak van wonen, leefomgeving en stadsvernieuwing een aantal belangrijke evoluties hebben voorgedaan in het Brusselse Gewest. Door haar nauwe betrokkenheid op deze sector, zijn de evoluties niet ongemerkt aan RISO-Brussel voorbij gegaan, en heeft ze er ook haar steentje toe bijgedragen. Uitgangspunt hierbij is nog altijd de bescherming van de zwakke bewoner en de leefbaarheid van de stad.

Het jaar werd afgesloten met een voltrefter. Op 9 december 1993 pakte het Gewest uit met haar Gewestelijk Ontwikkelingsplan. (Dit plan kadert in de ordonnantie van 29 augustus 1991 houdende organisatie van de planning en de stedenbouw). Dit plan wil de objectieven van ruimtelijke ordening verzoenen met sociaal-economische ontwikkelingen en hiermee een beleidslijn uitstippelen voor de komende 11 jaar (streefpunt is namelijk het jaar 2005). Bedoeling is tegen 2005 zoveel mogelijk goedbemiddelde bewoners aan te trekken in het Gewest. Er worden hierbij onvoldoende inspanningen aangegeven voor het behouden van de huidige bewoners. Om een degelijk woonbeleid te voeren voor de huidige bewoners zou het verbeteren van het woon- en leefklimaat prioritair moeten zijn, met de bescherming van het wonen voorop.

Het plan heeft vooral indicatieve waarde, behalve voor de bodembestemming waar het kracht van wet heeft.

Vanaf eind februari 1994 gaat het GewOP zestig dagen in openbaar onderzoek. Er worden dan ook vanuit RISO-Brussel zoveel mogelijk bewoners gesensibiliseerd om deze grote ambities en wettelijke voorschriften te evalueren. Na april zal reeds blijken of deze intenties de toets van de werkelijkheid zullen doorstaan.

Net voor het bekendmaken van het GewOP werd in Kuregem een buurtontwikkelingsplan voorgesteld, opgesteld door de St-Lukaswerk-gemeenschap. Opgesteld zonder opdrachtgever, heeft dit plan geen enkele wettelijke waarde. Het wil aanzetten geven tot het uitdenken van een stedenbouwkundig beleid voor een sterk verwaarloosde wijk in het Gewest. Mede door publicatie in het tijdschrift van RISO-Brussel, vormt het plan een belangrijk en interessant instrument om de discussie open te trekken over de invulling van de wijk. Dit gebeurde reeds (en wordt verder gezet in 1994) binnen het buurtcomité Kuregem.

In het kader van de geïntegreerde wijkontwikkeling wordt in Molenbeek-centrum met behulp van gewestgelden aan een plan gewerkt voor het speelplein Bonnevie en zijn omgeving. Buurtwerk Molenbeek heeft samen met RISO-Brussel een voorstel tot inrichting van een gewestelijk speelplein gedaan, waarbij de omwonende bewoners worden betrokken. Tegelijk wordt ook de evolutie van het stadsvernieuwingproject Rive Gauche met argusogen gevolgd en in het bijzonder het sociale luik met betrekking tot de oorspronkelijke bewoners.

De ordonnantie op de wijkcontracten werd in juni 1993 door de Hoofdstedelijke Raad goedgekeurd. De uitvoering ervan laat nog op zich wachten. Intussen wordt al duidelijk dat er van een sociaal beleid slechts in minimale vorm sprake zal zijn. De evoluties op dit vlak en informatie aan de bewoners wordt plaatselijk opgevolgd.

In de Bijstandswijk werd al jarenlang geijverd voor een reglementering op de gemeubelde kamers. 1993 mag dan een gelukkig jaar heten want hierin werd de ordonnantie betreffende de kwaliteits- en veiligheidsnormen voor ge-

meubelde woningen goedgekeurd. Vanuit de Bijstandswijk werd hieraan met de bewoners intensief gewerkt.

Met de wijziging van de huisvestingscode voor sociale huisvesting zou het toewijzingsbeleid van de huisvestingsmaatschappijen (openbare vastgoedmaatschappijen) moeten verbeteren alsook de controle erop, de taak van de Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij. Als de politieke moed er is om alles in uitvoeringsbesluiten te gieten en die ook daadwerkelijk op te volgen, betekent dit een positieve evolutie. Momenteel blijft het nog grotendeels afwachten.

Tot wijziging van de huisvestingscode betreffende de aangelegenheden die geen betrekking hebben op de sociale huisvestingssector, zijn er aanzetten door een ontwerp van ordonnantie. RISO-Brussel werd betrokken bij de advisering hierrond. Bescherming van de huurder en zwakke bewoner vormen voor haar het uitgangspunt.

Zowel intern, op de werkgroep wonen, als semi-intern, op de werkgroep stadsvernieuwing RISO-BRAL, werden rond bovenstaande en daarmee samenhangende evoluties overleg gepleegd en standpunten bepaald. Of bovenvernoemde, in de meeste gevallen toch wel positief te noemen, wettelijke beschikkingen voldoende draagkracht zullen hebben, zal de realiteit moeten uitwijzen. Er zijn al een aantal stappen in de goede richting gezet.

Sociale dienstverlening – bejaardenvoorzieningen.

Een dossier dat jarenlang aansleept en dat, ondanks herhaalde stappen naar het beleid, geen bevredigende financiële situatie gaf aan basisinitiatieven die door of in samenwerking met RISO-Brussel vanaf het midden van de jaren 80 werden opgezet, is dat van de dienstcentra. In dat dossier werd in 1993 een doorbraak bereikt.

In het voorjaar bracht RISO-Brussel een aantal politieke fracties binnen de Vlaamse Gemeenschapsraad bijeen rond een voorstel van ordonnantie houdende de erkenning en subsidiëring van centra voor dienstverlening aan bejaarden in achtergestelde wijken. Bedoeling was een eigen

Brusselse regeling te ontwerpen via de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie. Aan deze regeling lagen 3 basisprincipes ten grondslag:

- 1 positieve aktie naar kansarme wijken;
- 2 samenwerking tussen het openbaar en het privé-initiatief;
- 3 samenwerking over de communautaire grenzen heen door een effectieve inbreng van de twee taalgemeenschappen in het beheer van de initiatieven.

Op beleidsvoorbereidend vlak werd op initiatief van J. Béghin, lid van de Vlaamse Gemeenschapsraad en eerste ondervoorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Raad een „voorstel van ordonnantie houdende de erkenning en subsidiëring van dienstverlenende centra voor bejaarden” bij de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie ingediend. Dit ontwerp volgde in grote lijnen het RISO-voorstel maar werd door de Franstalige fracties gelet op hun eigen institutionele hervormingen, als achterhaald beschouwd.

Voor de Vlaamse dienstcentra zal uiteindelijk toch een oplossing geforceerd worden en dit door te putten uit de bijkomende middelen van de St. Michielsgelden, waarbij de VGC een substantiële subsidiëring zal verlenen voor personeel voor centra die een erkenning hebben op het Vlaamse dekreet. Ons inziens is dit een belangrijke stap voorwaarts. Het brengt evenwel geen oplossing voor de geïsoleerde positie waarin deze centra zich vooral t.a.v. het openbaar initiatief bevinden (wat enkel kan opgelost worden via een beheersstructuur waar beide gemeenschappen gewaarborgd in kunnen participeren).

Buurtbeheer en sociale begeleiding.

RISO-Brussel werd gekonfronteerd met de naweën van het projekt Sociale Begeleiding Brusselse Haard. Het door deze instelling in 1992 eenzijdig verbroken kontrakt kreeg een financieel staartje in haar weigering om de laatste schijf van de toegezegde subsidies uit te betalen. Om aan alle sociale verplichtingen inzake personeel te kunnen voldoen dienden

zowel RISO-Brussel als de samenwerkende partner CGAM met een belangrijke som uit eigen middelen over de brug te komen. Beide instellingen hebben gerechtelijke stappen ondernomen.

De activiteiten op dit terrein worden voortgezet. Enerzijds met een projekt toegespitst op 2 complexen van de Brusselse Haard maar niet langer in een samenwerkingsverband, anderzijds in Peterbosspark waar de samenwerking met ASSAM werd verder gezet. Eind '93 evenwel werd duidelijk dat het Brussels Gewest financiering in de toekomst zal laten verlopen via de maatschappijen en niet via privé-organisaties. Met ASSAM werd (voorlopig) een bevredigende oplossing gevonden. Sociale begeleiding zal in de toekomst namelijk door de maatschappij zelf opgenomen worden. Enerzijds positief omdat sociale begeleiding blijkbaar toch belangrijk geacht wordt. Anderzijds brengt dit de onafhankelijkheidspositie van de begeleiding in het gedrang.

De personeelsgroep bracht in het kader van een bijscholingsinitiatief een driedaags werkbezoek aan Amsterdam en Utrecht. Doelstelling was nader te onderzoeken hoe meer in het algemeen sociale stadsvernieuwing, sociale vernieuwing en buurtbeheer daar in hun werk gaan, meer in het bijzonder te ervaren hoe preventie van onveiligheid daarbinnen wordt geïntegreerd.

Preventie van onveiligheid.

Voortbouwend op de onderzoeksresultaten van de onderzoeken VUB – RISO-Brussel (1991-1993) werd een „steunpunt veiligheid” opgericht om met een aantal aanbevelingen te gaan experimenteren. Buurtgericht werken met bewoners aan veiligheid en leefbaarheid vormt het uitgangspunt. Met de projecten meldingspunt en city-coaching werd voor een kader gezorgd.

De steunpuntfunctie bestaat uit :

- kennis ontwikkeling rond criminaliteitspreventie.
- opbouwen van een documentatiebestand.
- opvolgen en evalueren van de recente beleidsontwikkelingen en experimenten in binnen en buitenland.

- deskundigheidsbevordering en ondersteuning aan derden.
- opbouwen van een netwerk aan contacten in binnen en buitenland.

Naast een ondersteuning van de (RISO) praktijk rond veiligheid heeft het steunpunt zich een tweede opdracht gesteld. De methodologische ondersteuning komt van het steunpunt.

De bedoeling van een „meldingspunt” is een zeer lokaal aanspreekpunt te zijn waar buurtbewoners en instellingen met vragen, suggesties, opmerkingen en klachten kunnen komen over (on)veiligheid die voortkomt uit een combinatie van kleine criminaliteit en een onleefbare woon/werk omgeving. Anderzijds is het de bedoeling om vanuit het meldingspunt met bewoners en bevoegde diensten naar oplossingen te zoeken. Gezien de administratieve en financiële rompslomp die moest doorlopen worden en die trouwens nog niet helemaal afgerond werd konden de concrete meldingspunt-projecten pas opstarten in september, oktober en november.

De opdracht „city-coaching” die we van Binnenlandse Zaken meekregen was tweeledig. Op de eerste plaats dienen we te onderzoeken welke problemen zich stellen met jonge adolescenten in relatie tot het voetbal. Daarenboven wordt van de city-coacher verwacht dat ze mee helpen zoeken naar oplossingen voor eventuele problemen. De voorbereidingen gingen van start begin 1993 en de twee city-coachers werden aangeworven per 1 september.

Te onthouden punten uit de werking van 1993 zijn :

- 1 Binnen RISO-Brussel zijn er op verschillende niveaus inhoudelijke gesprekken geweest rond de relatie opbouwwerk en de thematiek veiligheid. Met de start van elk meldingspunt sinds 1 september moet de werkbaarheid van die relatie duidelijker worden.
- 2 1993 is een (eerste) jaar van experimenteren geworden na een relatief lange verkennings- en onderzoeksfase. De aanvankelijk (1991-1992) latente bekommernissen maakten

plaats voor fundamentele discussie m.b.t. de plaats van dergelijke thematiek in een opbouwwerkinstelling/methodiek en de profilering. Naast een aantal inhoudelijke bedenkingen hebben/hadden de bezwaren betrekking op de vrees dat dit thema de RISO-prioriteiten inhoudelijk en organisatorisch gaat ontwrichten. Gaandeweg wordt hierin klaarheid geschapen.

- 3 Vooraleer effectief van start te kunnen gaan is zeer veel energie gegaan in de opvolging van de administratief bestuurlijke procedure tussen de contractanten.
De grote vraag blijft of er een reële bereidheid is bij de respectievelijke partners om de prille samenwerking verder te zetten en deze financieel en administratief voldoende te honoreren.
- 4 Binnen Anderlecht en Schaarbeek is voldoende perspectief voor langdurige samenwerking. Net als in 1993 werden stappen ondernomen om de werking in Brussel en zo mogelijk in Molenbeek verder te zetten.
- 5 RISO-Brussel heeft de kans gekregen een nieuwe equipe aan te werven van degelijke en enthousiaste medewerkers. Via de opbouwwerkteams (en het RISO-overleg) geven de zogenaamde veiligheidswerkers impulsen aan het RISO gebeuren waarin mogelijk nieuwe uitdagingen voor RISO-Brussel zitten.

Dossier strijkwinkel.

De voorbereidende werkzaamheden rond het opstarten van dit initiatief werden afgerond. In maart vond een grondige evaluatie plaats van de diverse aspecten uit het vooronderzoek. Samen met de gegevens uit het financieel plan is de globale konklusie dat dergelijk initiatief op termijn leefbaar is, op voorwaarde dat er in de aanvangsfase een financiële input komt om investeringen te kunnen doen. Vermits dit afhangt van externe subsidieverleners werd beslist eerst zekerheid op dit vlak te verwerven, vooraleer het project effectief op te starten.

Relatie met de Vlaamse Gemeenschapscommissie.

Samenwerking met de VGC kreeg op het terrein haar beslag in het kansarmoedeonderzoek Schaarbeek. Dit onderzoek werd in het kader van de kansarmoedegelden opgedragen aan RISO-Brussel. Uit de bevindingen werd een projekt gedistilleerd dat nu onder supervisie van het Gemeenschapscentrum Schaarbeek verder wordt uitgetekend.

Op de agenda van de contacten met het kabinet van collegelid Chabert stond de discussie rond de delegatiebevoegdheid en de plaats van RISO-Brussel daarbinnen. Met name de vraag of in het kader van het dekreet op het maatschappelijk opbouwwerk de VGC de bevoegdheden van de Vlaamse Gemeenschap m.b.t. RISO-Brussel kan overnemen. Uit overleg met de Vlaamse Gemeenschap is gebleken dat dergelijke démarche gekaderd dient te worden in de brede discussie van alle bij dekreet geregelde welzijnsvoorzieningen in Brussel.